

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Úvod do uměnovědných studií

Subkultura
Queer v současném české kultuře

Semestrální práce

Autor práce: Filip Vykoukal

Brno 2015

Kultura vs. subkultura

„Kultura je složitým společenským jevem a procesem. Jako taková je předmětem zájmu mnoha věd, např. kulturní antropologie, etnologie, etnografie, sociologie, sociální psychologie.“¹

„Kulturu lze vnímat jako označení pro všechny sdílené normy, způsoby chování, schopnosti, hodnoty, rituály, tradice znalosti a dovednosti, s nimiž se člověk nerodí, ale které přebírá v procesu socializace.“²

Z podstaty uvedených informací lze snadno odvodit, že z hlediska sociologického a historického se jednotlivé způsoby, funkce a formy chování mění v závislosti na vývoji dané společnosti. Přičemž odlišnost kultur pozorujeme nejen v čase, ale také v prostoru. Setkáváme se tak s různými vzorci jednání tvořícími různé kultury.

Avšak v případě, kdy jsou tyto vzorce chování specifické a liší se výrazně od běžných vzorců většinové kultury, sociologie používá termín subkultura, který má postihovat určité zvláštnosti souboru kulturních prvků typických pro menší, vyhraněné skupiny.

„Termín subkultura se v sociologickém pojetí vztahuje na specifickou skupinu, která je tvůrkyní a nositelem zvláštních, odlišných norem, hodnot, vzorců chování a životního stylu, i když se podílí na fungování širšího společenství.“³

Lze tedy konstatovat, že sdružování jedinců se společnými problémy a pohledem na sociální realitu je základem pro vznik subkultur, které mohou být z pohledu majoritní společnosti často považovány, když ne za přímo deviantní, tak přinejmenším za vědomě odlišné. Avšak motivací pro příslušnost k subkultuře je také fakt, že jedinec zde může dosáhnout kýženého statusu a adekvátní role v sociálním prostředí, s jehož členy sdílí stejné hodnoty. Z hlediska interakce subkultur s okolím je zřejmé, že okázalé subkultury jsou často označovány jako „výstřední“, „nepřirozené“, „extravagantní“, přičemž mohou vyvolávat pocity fascinace nebo hrůzy a u queer subkultury tomu není jinak.

1) SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 978-80-247-2907-7. s. 26

2) SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 978-80-247-2907-7. s. 27

3) SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 978-80-247-2907-7. s. 32

O vývoji českého queeru

S ohledem na podstatu queerové kultury je nutno zaměřit se na předpoklady vzniku. Na rozdíl od většiny subkultur, které v rámci delšího časového období na našem území postupně vznikaly za účelem vymanění se z vlivu vzorců chování většinové kultury, homosexuální komunita je v tomto ohledu specifická. Hlavní odlišností je fakt, že prosazování hodnot lišících se od hodnot a vzorců chování majoritní kultury je pro členy queerové subkultury podmíněn podstatově, zatímco příslušnost k většině minoritních společenství je spojena s volbou. Z hlediska historického, se význam této odlišnosti markantně promítl do způsobu života především v minulém století, o čemž pojednává mimo jiné kniha *Kmeny 0: městské subkultury a nezávislé společenské proudy před rokem 1989*:

„U homosexuálních lidí se však volba redukovala na to, zda budou žít podle své podstaty, která sama na jejich vůli nezávisela. Oproti meziválečnému období víceméně ustala trestní represe homosexuality, morální represe však ještě posílila: komunistický režim jejich zkušenost zcela zbavil možnosti veřejného sebevyslovení a je samotné možnosti sebeorganizace. Život „teplé“ subkultury však v soukromí či v zákoutích veřejného prostoru probíhal i za normalizace s bouřlivou intenzitou.“⁴

4) 518., Vladimír. *Kmeny 0: městské subkultury a nezávislé společenské proudy před rokem 1989*. 1. vyd. V Praze: Bigg Boss & Yinachi, 2013, 739 s. ISBN 978-80-903973-8-5. s. 81

Queer v současné české společnosti

Je zcela zřejmé, že v období předrevolučního Československa byl tlak většinové společnosti na queerovou subkulturu značný do té míry, že se stala v podstatě uzavřenou společností bez přímé interakce s vnějším okolím. S příchodem milénia, díky vlivům ze zahraničí i díky změně sociologicko-politických poměrů ve společnosti se začal měnit i poměr vlivu queerové minority s dominantní kulturou. V minulém století sice byla přítomnost homosexuality v obecném povědomí, nicméně přímý vliv na většinovou společnost přílišně patrný nebyl. Zato v současné době je zcela jasně viditelný v mnoha oblastech běžného života. Nejzřetelněji se s projevy queerové kultury setkáváme v oblastech umění, jako jsou film, literatura, výtvarné umění, hudba a především móda. Jedná se o oblasti ryze kulturní a ve většinové společnosti velmi populární, proto se vzhledem k vzrůstajícímu vlivu queeru, mění i společenský rámec vnímání homosexuality jako takové. Podstatná je v dané problematice skutečnost, že queerové umění nesoucí prvky dané subkultury již není určeno výhradně pro její členy, ale integrovalo se do majoritní kultury. V případě queerové literatury, filmu, módy a jiných směrů umění se už nejedná o cizí těleso narušující poklidný řád většinové kultury, ale spíše o jistou formu stylu, která je obecně přijímána a dokonce vyhledávána členy mainstreamové kultury. Každoročně navštíví queerový filmový festival Mezipatra tisíce diváku nejen z řad komunity, taktéž pražský pochod hrlosti Prague Pride.

Otázkou však zůstává, zdali je rozmach queerové kultury na svém vrcholu, či jestli se bude v budoucnu kontinuálně posunovat až k hranici plného začlenění se do většinové kultury a zdali je to vůbec možné.

Nicméně, vzhledem k již výše předloženým informacím o vzestupném rozvoji queerové kultury v posledních několika letech se dá podobná dynamika jistě očekávat i nadále.

Použitá literatura:

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 978-80-247-2907-7.

518,, Vladimír. *Kmeny 0: městské subkultury a nezávislé společenské proudy před rokem 1989*. 1. vyd. V Praze: Bigg Boss & Yinachi, 2013, 739 s. ISBN 978-80-903973-8-5.

PUTNA, Martin C. *Homosexualita v dějinách české kultury*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011, 494 s., [24] s. obr. příl. ISBN 978-80-200-2000-0.